

Johanna Gromov

LAPSEN VARALLISUUDEN KASVATTAMINEN

Lapsen taloudellisen pääoman ja talousosaamisen kasvattaminen

Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
2022

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika 2022	Tekijä/tekijät Johanna Gromov
Koulutus Liiketalouden koulutusohjelma		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi LAPSEN VARALLISUUDEN KASVATTAMINEN. Lapsen taloudellisen pääoman ja talousosaamisen kasvattaminen		
Työn ohjaaja Annika Sandström		Sivumäärä 23
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on toimia helppolukuisena ja selkeänä tietopakettina lapsen varallisuuden kasvattamista suunnitteleville perheille. Oppaassa tutkitaan keskeisiä asioita, jotka tulee huomioida lapselle säästettäessä sekä lapsen varoja sijoitettaessa. Työssä tutkitaan myös lapsuuden kodin merkitystä lapsen rahasuhteeseen, sekä miten lasta voi kannustaa ja kasvattaa taloudellisesti järkevään rahakäyttäytymiseen.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin ja aineisto kerättiin monipuolisesti aiheä käsittelevästä kirjallisuudesta, verkkoartikkeleista, verkkosivuista ja aiheen ympärillä jo tehdyistä tutkimuksista. Teoria keskittyy luetussa kirjallisuudessa selvitettyihin perusasioihin, joten opinnäytetyön lukija voi työn luettuaan etsiä lisätietoja haluamistaan sijoituskohteista.</p> <p>Lopputuloksena opinnäytetyölle voidaan todeta, ettei tärkeintä ole itse pesämunan säästäminen lapselle vaan opettaa tarpeeksi hyvät taloustaidot. Hyvillä taloustaidoilla lapsi pääsee pitkälle myös ilman valmiiksi säästettyä alkupääomaa. Pienikin pesämuna toki nopeuttaa lapsen varallisuuden kasvatustilaa.</p>		

Asiasanat Sijoittaminen, säästäminen, taloudenhallinta, talouskasvatus
--

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date 2022	Author Johanna Gromov
Degree programme Business Administration		
Name of thesis GROWING A CHILD'S WEALTH. Increasing the child's financial capital and financial skills		
Centria supervisor Annika Sandström	Pages 23	
Instructor representing commissioning institution or company		
<p>The topic of this thesis was to serve as an easy to read and clear information package for parents who want to save money for their children. The guide examines key issues that should be taken into account when saving for child and when investing the child's funds. The work also examines the importance of the childhood home on the child's relationship with money, as well as how a child can be encouraged and raised to be financially wise with money.</p> <p>The research is qualitative in nature and the material was collected from field-specific literature and relevant internet sources. The theory focuses on the basic issues, so the reader of the thesis can search for more information on the investment destinations they want.</p> <p>As the final result of the thesis, it can be stated that the most important thing is not to save the initial capital for the child, but to teach good enough financial skills.</p> <p>With good financial skills, a child can go far even without having already saved initial capital.</p>		
Key words Economic education, financial management, Investing, saving		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSELLE SÄÄSTÄMINEN	2
2.1 Säästöt lapsen vai vanhemman nimiin?	2
2.2 Lapselle säästämisen yleisyys	3
2.3 Digi- ja väestötietovirasto valvovana elimenä	3
2.4 Lapsilisän säästäminen	5
2.5 Lapselle annetut lahjoitukset	7
2.6 Perinnön siirtäminen sukupolven yli.....	8
2.7 Säästöjen ja sijoitusten vaikutus opintotukeen	8
3 KORKOA KOROLLE -ILMIÖ	9
4 SIJOITUSVAIHTOEHDOT	11
4.1 Tilisäästäminen.....	11
4.2 Rahastosijoittaminen	11
4.3 Osakesijoittaminen.....	12
4.4 Vakuutussäästäminen	13
5 RISKI JA TUOTTO	14
6 SÄILYTYSTILIT	15
6.1 Osakesäästötili	15
6.2 Arvo-osuustili.....	15
7 TALOUSKASVATUS	16
7.1 Rahasta puhuminen	17
7.2 Rahan konkretisoiminen	18
7.3 Lapsi oppii, kuinka raha ansaitaan	18
7.4 Säästämisestä tapa	19
7.5 Viisas kuluttaminen	19
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	21
LÄHTEET	23

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheen päädyin valitsemaan oman mielenkiinnon kohteeni, säästämisen ja sijoittamisen, mukaan. Alkuperäinen ajatus oli tehdä opas lapselle sijoittamisesta. Opas olisi toiminut samalla myös aloittelevan sijoittajan oppaana, mutta koska vastaavia opinnäytetöitä on tehty jo useita, muokautui aihe nykyiselleen: Lapsen varallisuuden kasvattaminen, lapsen taloudellisen pääoman ja talousosaamisen kasvattaminen. Perheessämme on kolme lasta, joten tutkimuskysymykset ovat olleet ajankohtaisia myös omassa arjessamme: Miten säästää lapsille? Säästetäänkö lasten omiin nimiin vai vanhempien nimissä? Mihin säästetyt varat sijoitetaan? Miten varmistetaan, etteivät lapset aikuistuttuaan tuhlaa vaivoin säästettyä pesämunaa?

Opinnäytetyötäni varten luin paljon kirjallisuutta ja artikkeleita aiheen ympäriltä, joten oma osaamiseni vahvistui samalla valtavasti. Koen oppaan tarpeelliseksi, sillä nykyään hyvin monella perheellä on mahdollisuus säästää ainakin pieniä summia lapselle. Etenkin lapsen omiin nimiin säästettäessä tulee vastaan monia, laissakin säädettyjä seikkoja, jotka vanhempien tulee ottaa huomioon. Oppaan ensimmäiset osiot käsittelevät näitä aiheita, sekä yleisiä kohteita, joiden avulla lapsen varallisuutta voi kasvattaa. Rajasin työstäni pois muun muassa asunto-, ja metsäsäästämisen, sekä muut hieman harvemmin käytettävät lapselle säästämisen muodot. Ylipäätänsä eri sijoitusmuodot käydään työssäni läpi pintapuolisesti, sillä sijoittamisesta löytyy hyvin kattavasti kirjallisuutta sekä muita tietolähteitä. Lukija voi tämän oppaan luettuaan etsiä syventävää tietoa valitsemastaan sijoituskohteesta tai valita esimerkiksi pankin palveluvalikoimasta sopivan, perehtymistä tai sijoitusosaamista vaatimattoman rahaston.

Työn loppuosa keskittyy talousosaamiseen ja tarjoaa konkreettisia neuvoja, kuinka rahasta voi keskustella eri-ikäisten lasten kanssa, sekä millaisia harjoituksia heidän kanssaan voi tehdä. Etenkin tämä osio koskettaa jokaista perhettä heidän varallisuuteen katsomatta. Vaikka perheellä ei olisi taloudellisia mahdollisuuksia (tai muusta syystä halua) säästää lapselle, olisi arjen rahataitoja tärkeää opetella yhdessä lapsen ikätaso huomioiden.

Aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen korona-aikana, tämä vaikutti jonkin verran käytettävään lähdemateriaaliin. Etenkin koronakaranteenin aikana hyödynsin runsaasti eri verkkolähteitä. Toisin kuin sijoittamista käsittelevää, lapsen talouskasvatusta käsittelevää kirjallisuutta oli saatavilla heikosti. Oleelliseksi lähteiksi muodostuivatkin Nina Nordlundin teos ”Lapset ja raha, talouskasvatuksen aakkoset”, sekä Unna Lehtipuun ja Terhi Majasalmen ”Rikastamo: elämäsi fiksuimmat rahapäätökset”.

2 LAPSELLE SÄÄSTÄMINEN

Kasvatuksessa onnistuminen ei ole kiinni rahasta, eikä vanhempien velvollisuus ole kerryttää lapselle säästöjä (Vakuudeton, 2021). Vanhempien kannattaa kuitenkin jo ennen lapsen syntymää opetella omaa rahankäyttöä niin, että tuloista osa laitetaan vararahastoon syrjään ja osa sijoituksiin. Näin vanhempien oma talous on ylijäämäinen. Lisäksi kannattaa säästää myös lapsen tulevien hankintojen varalle. Ennen kuin miettii ensisijaisesti lapselle säästämistä, on tärkeämpää huolehtia omasta taloudesta niin, että pärjää mahdollisimman hyvin (Lehtipuu & Majasalmi 2018, 216.) Vanhempien kyky hoitaa raha-asioitaan hyvin, on tärkeä esimerkki myös lapsille. Kotona kannattaa puhua rahasta myös lapsille, sillä taloustaitojen opettaminen jokaiselle lapselle ja nuorelle on erittäin tärkeä osa kansalaistaitoja. Nämä nuorena opitut taloustaidot heijastuvat myös aikuisuuteen. (Viisasraha 2021.) Kun vanhempien talous on kunnossa ja päätetään aloittaa säästämään lapselle, tulee miettiä, säästääkö vanhempi omia rahojaan ja sijoittaa niitä lapsen hyödyksi vai säästetäänkö lapsen omiin nimiin (Lehtipuu & Majasalmi 2018, 222).

Tässä luvussa siis käsitellään asioita, joita vanhempien on hyvä miettiä ja huomioida, kun päätös lapselle säästämistä on tehty. On muun muassa tiettyjä lainsäädännöllisiä asioita, jotka tulee tiedostaa ikävät yllätykset välttääkseen. On hyvä myös muistaa, että asiantuntijoilta kysyttäessä he painottavat rahataitojen opettamista tärkeämmäksi kuin lapselle sijoittamista.

2.1 Säästöt lapsen vai vanhemman nimiin?

On olemassa useita syitä, miksi vanhemmat haluavat säästää rahaa lapselleen. On olemassa myös useita syitä, miksi lapselle ei haluta säästää tai säästöjä ei haluta laittaa suoraan lapsen nimiin. Vanhempia voi mietityttää, osaako lapsi aikuistuttuaan arvostaa tai käyttää järkevästi hänelle säästettyä omaisuutta, oppiiko hän rahan ja työn arvon saatuaan mahdollisesti suuriakin summia tekemättä mitään? Jos vanhemmat eroavat, yhteishuoltajuustilanteessa on haastavaa säästää lapselle suoraan hänen nimiinsä niin, että toinen vanhempi ei pääse käsiksi säästöihin. Tilanne voi olla hankala, jos ero on riittävä tai toisella vanhemmista on taloudellisia vaikeuksia. Kukaan ei myöskään varmuudella voi tietää, minkälainen lapsesta teini-ikäisenä tulee. Lapsen nimiin kerätyt varat voivat kulua muuhun, kuin vanhempien mielestä järkeviin hankintoihin. Ääritapauksessa nuori voi ajautua huonoon seuraan ja rahat

voivat kulua alkoholiin tai huumeisiin. Muun muassa nämä ovat syitä, miksi vanhempi voi haluta pitää säästöt omissa nimissään. Vaikka varoja on säästetty lapselle, mutta niitä ei ole virallisesti lahjoitettu hänelle vaan ne ovat vanhempien nimissä, voi varoja silti verottomasti käyttää lapsen tiettyjen sääntöjen ja rajojen puitteissa. (Nordlund 2018, 126, 128.)

Lahja- ja perintöverot välttääkseen moni päätyy säästämään pikkuhiljaa suoraan lapsen omiin nimiin. Lapsen huoltajilla säilyy hallintaoikeus lapsen varoihin siihen saakka, kunnes lapsi on 18-vuotias. Sen jälkeen lapsi saa itse päättää, kuinka varojaan käyttää. Rahakeskustelut ja talouskasvatus kannattaa tämänkin vuoksi aloittaa jo hyvissä ajoin. (Nordlund 128.) Mikään ei myöskään estä kerryttämästä varoja useammalla erillisellä säästö- tai sijoitustuotteella, tällöin vanhempi voi pitää osan tuotteista omissa nimissään ja osan lapsen nimissä (Verrattu 2022).

2.2 Lapselle säästämisen yleisyys

LähiTapiolan vuonna 2021 teettämän kyselyn mukaan lapselle säästäminen suomalaisissa lapsiperheissä on yhä suosittua koronan tuomista, talouden kovista ajoista huolimatta. Kyselyn mukaan lapsiperheistä yli puolet kertoivat säästävänsä lapselleen tai lapsilleen. Vaikka korona-aika on ollut monelle haastava ja vaikuttanut myös talouteen, vain harva on tinkinyt lapselle säästämisestä. Yleisintä säästämisen aloittaminen on lapsen syntymän jälkeen, vain harva on säästänyt jälkikasvulleen jo ennen lapsen syntymää. Perheen tuloilla on selkeä vaikutus intoon säästää ja kyselyn mukaan enemmän tienäville lapselle säästäminen on selkeästi yleisempää, kuin pienituloisilla. Lapsille tehdyt säästöt laitetaan edelleen mieluiten tilille, vaikka myös rahastosäästäminen, osakkeet ja muut sijoitustuotteet ovat tulleet suomalaisille yhä tutummiksi. Lapselle tai lapsille kuukaudessa säästetyt summat jäävät yleensä muutamaan kymmeneen euroon. (LähiTapiola 2021.) Vaikka valtaosa suomalaisista säästää edelleen perinteisesti tilille, mutta myös osakkeiden ostaminen on yleistynyt. Suomalaisista alaikäisistä jo kymmenillä tuhansilla on arvo-osuus- tai osakesäästötili. Esimerkiksi Osuuspankissa alaikäisten osakekauppa tuplaantui vuodesta 2019 vuoteen 2020 verrattuna. (Yle 2021.)

2.3 Digi- ja väestötietovirasto valvovana elimenä

Vanhemmilla on lapsestaan elatusvastuu, ja alaikäisen lapsen omaisuus kuuluu hänelle itselleen. Lapsen omaisuutta voidaan käyttää vain hänen henkilökohtaisiin tarpeisiinsa ja omaksi hyödykseen. Esimerkiksi alaikäiselle annetut lahjat ja hänen nimiinsä säästetyt rahat, lapsen osuus jakamattoman kuolinpesän varoista, hänelle maksettu vakuutuskorvaus, eläketulot, vahingonkorvaus sekä sijoitusomaisuus ovat lapsen omaisuutta. Myös edellä mainitusta omaisuudesta saadut tuotot, kuten osinko-, korko ja vuokratulot luetaan alaikäisen omaisuudeksi. Yleensä vanhemmat toimivat alaikäisen lapsensa edunvalvojina ja vastaavat yhdessä omaisuuden huolellisesta ja suunnitelmallisesta hoidosta lapsen eduksi. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että molemmat vanhemmat yhdessä täyttävät tililomakkeet, hakemukset ja ilmoitukset. Mahdollinen säästöön jäävä omaisuus täytyy sijoittaa turvallisesti eikä alaikäisen varoja saa sekoittaa toisten varoihin. Lapsen varojen käyttö ei siis ole täysin vanhempien harkinnan varassa, vaan heidän on omaisuutta hoitaessaan noudatettava holhustoimilakia. (Digi- ja väestötietovirasto 2021.) Varojen hallintaoikeus siirtyy lapselle hänen täyttäessään 18 vuotta. Tällöin hän saa itse määrätä tileillään ja sijoituskohteissa olevaa varallisuuttaan ja tehdä sillä mitä haluaa. Jos hallintaoikeutta ei haluta siirtää vielä tällöin, on vaihtoehtona säästää vanhemman omiin nimiin varoja, joita sitten käyttää esimerkiksi ajokorttiin tai opiskelijavuosiin. Elinkustannusten maksamisesta ei tule veroseuraamuksia. (Nordea 2021.)

Alaikäisen omaisuuden ylittäessä 20 000 euroa on edunvalvojan oma-aloitteisesti tehtävä ilmoitus Digi- ja väestötietovirastolle. Tällöin edunvalvonta merkitään holhousasioiden rekisteriin ja holhousviranomaisen valvoo edunvalvojan toimia. Rekisteröinnin myötä edunvalvojalle syntyy velvollisuus antaa holhousviranomaiselle vuosittain 31.3. mennessä selvitys alaikäisen omaisuuden hoidosta. Jos alaikäisen omaisuus pysyvästi pienenee 15 000 euroon tai tämän alle, voi holhousviranomaisen poistaa alaikäisen edunvalvonnan rekisteristä. Jos omaisuuden vähentyminen on aiheutunut edunvalvojan toimista, jotka eivät ole alaikäisen edun mukaisia, ei holhousviranomaisen edunvalvontaa poisteta rekisteristä. Vaikka alaikäisen edunvalvonta poistettaisiin rekisteristä, ei edunvalvojan tehtävä päätty, mutta tämän jälkeen hänellä ei enää ole velvollisuutta tilin antoon holhousviranomaiselle. (Digi- ja väestötietovirasto 2021.)

Edunvalvojalla on velvollisuus säilyttää kaikki alaikäisen omaisuuden hoitoon liittyvät asiakirjat, tiliotteet ja tositteet. Tämä on tarpeellista, jotta edunvalvoja voi lapsen täysi-ikäistyttyä selvittää, miten hän on alaikäisyyden aikana hoitanut lapsen omaisuutta. Myös holhousviranomaisen voi vaatia selvitystä alaikäisen omaisuuden hoidosta. Selvitystä pyydetessä edunvalvojan on se annettava, vaikka

lapsen omaisuuden arvo olisi alle 20 000 euroa. Selvitys tai luettelo omaisuudesta on annettava holhousviranomaiselle pyydettyssä määräajassa. (Digi- ja väestötietovirasto 2021.)

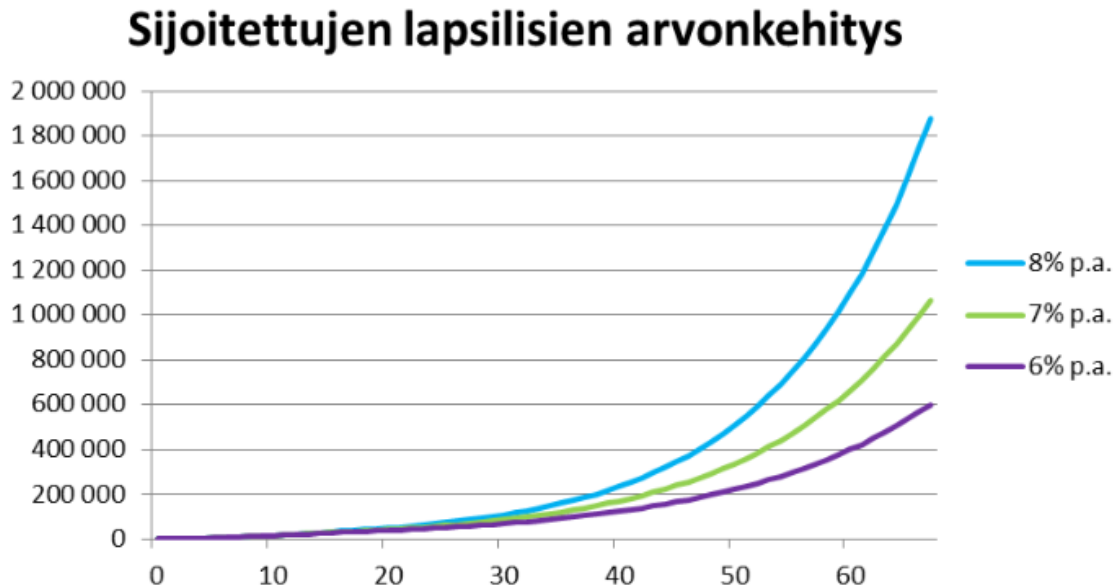
Lapsen omaisuuden suojelemiseksi Digi- ja väestötietovirastolla on muitakin sääntöjä ja rajoitteita. Laki säättää, ettei lapsen rahoilla saa ottaa liikaa riskiä. Käytännössä lapsen varoja voi ilman erillistä lupaa sijoittaa säästötileille, kotimaisiin sekä Euroopan talousalueen (ETA) pörssissä myynnissä oleviin tuotteisiin. Jos haluaa ostaa lapsen salkkuun esimerkiksi suoria amerikkalaisosakkeita, täytyy tähän pyytää Digi- ja väestötietovirastolta lupa. Lupa maksaa 184 euroa ja täytyy pyytää joka kerta, kun tekee lapsen nimissä luvanvaraisia sijoitusostoja. Amerikkalaisosakkeita sisältäviä rahastoja sen sijaan voi ostaa. Hyvä muistisääntö sellaisille rahastoille, joita lapselle voi merkitä ilman lupaa, on se, että niistä löytyy UCITS-merkintä. Usein tämä kirjainyhdistelmä on jo rahaston nimessä ja tällä tarkoitetaan sijoitusrahastoa, jonka riskienhajauttamisessa noudatetaan Euroopan unionin UCITS-sijoitusrahastodirektiiviä. Rahastoja ja ETF-tuotteita joissa UCITS-merkintä on, löytyy hyvin monenlaisia, joten valinnan varaa on hyvin laajasti. (Yle 2020.). Jos vanhempi haluaa sijoittaa lapsen varoja muihin sijoituskohteisiin (esim. kiinteistöt, asunnot tai metsä), tulee lupa hakea digi- ja väestötietovirastolta (Digi- ja väestötietovirasto 2021).

2.4 Lapsilisän säästäminen

Kela maksaa jokaisesta vakituisesti Suomessa asuvasta lapsesta lapsilisää, kunnes lapsi täyttää 17-vuotta. Vuonna 2022 ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisän määrä on 94,88 euroa. Lapsilisästä ei makseta veroa. Koska lapsilisän saaminen perustuu maassa asumiseen, päättyy sen saaminen, mikäli lapsi ja huoltaja muuttavat pysyvästi ulkomaille (vaihto-oppilasajalta, tai muulta tilapäisen ulkomailta oleskelun ajalta lapsilisää voidaan maksaa). Lisän maksaminen päättyy myös, jos lapsi alkaa saamaan kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Yleensä lapsilisä maksetaan äidille, isälle tai muulle huoltajalle. (Kela 2021.)

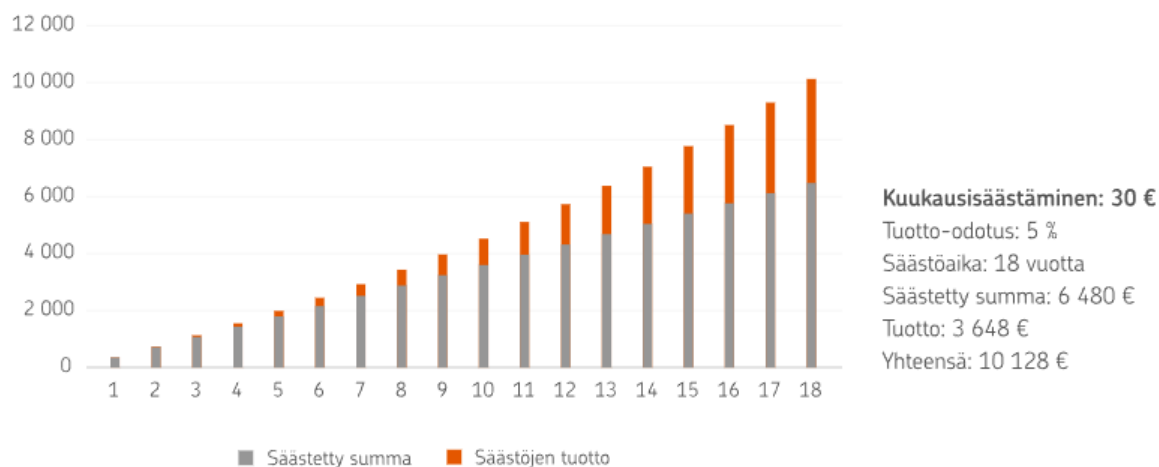
Monessa perheessä lapsilisien yleisin käyttötarkoitus on tavalliset perheen menot ja lisä käytetään elämiseen. Lasten harrastukset ja vaatteet vievät osansa lapsilisistä. Kuten johdannossa mainittiin, on myös perheitä, joissa on mahdollisuus lapsilisien säästöön laittamiseen. Vuosien kuluessa jo pienikin summa kerryttää ison potin, joten jos mahdollisuuksia on, säästäminen kannattaa. (LähiTapiola 2018.)

Taloussanomat julkaisi jo vuonna 2015 artikkelin, jonka mukaan jokaisesta suomalaisesta tulisi miljonääri eläkeikään mennessä, mikäli lapsilisät sijoitettaisiin osakkeisiin (Taloussanomat 2015).

KUVA 1. Tuottokehitys, kun yhdestä lapsesta maksettava lapsilisä sijoitetaan kuukausittain 0-16 ikävuoden aikana osakemarkkinoille, jonka jälkeen pesämunan annetaan kasvaa 67 ikävuoteen asti. Kuvajasssa kolme eri nettotuotto-olettamaa. Huomaa myös sijoituskulujen merkitys lopputulemaan. (Paasi 2015)

Jos koko lapsilisäsumman säästäminen on määrällisesti liian suuri tai eläkeikä tuntuu ajallisesti liian pitkältä, voi myös pienemmällä summalla ja lyhyemmässä ajassa kerryttää lapselleen mukavan potin. Alla olevassa kuvassa Osuuspankin havainne säästösummasta sekä tuotosta 5% tuotto-odotuksella, kun kuukausittain säästetään 30 euroa 18 vuoden ajan.

KUVA: Näin säästät 10 000 euroa lapsellesi. (Osuuspankki)

2.5 Lapselle annetut lahjoitukset

Lapsen omiin nimiin säästäminen on verottajan näkökulmasta lahjoittamista, joten lahjoituksissa on huomioitava myös perintö- ja lahjaverolaki. Lahjoituksia koskee yhteenlaskusääntö, jonka mukaisesti saman henkilön kolmen vuoden aikana antamien lahjojen yhteismäärän tulee olla alle 5000 euroa, jotta lahja on verovapaa. Näin ollen sekä isä, että äiti voivat molemmat lahjoittaa kolmen vuoden aikaikkunan sisällä 4999 eli yhteensä 9998 euroa. (Vero 2021.) Kuukausittain yksi henkilö voi siis lahjoittaa verovapaasti noin 138 euroa (Sijoittaja.fi). Jos yhden henkilön lahjoittama summa kolmen vuoden sisällä on yli 5000 euroa, tulee lapsen maksaa lahjaveroa ja lahjasta on myös tehtävä lahjaveroilmoitus (Taloustaito.fi). Lapselle tai lapsenlapselle annettua tavanomaista suurempaa lahjaa pidetään ennakkoperintönä, ellei lahjakirjassa ole erikseen mainintaa, ettei lahjaa huomioida ennakkoperintönä. Lahjakirja kannattaa laatia aina, sillä näin voidaan osoittaa, että lahjoitus on tapahtunut. Lahjakirjasta tulee käydä ilmi lahjan antajan ja saajan tiedot, lahjoitettava kohde, mahdolliset lisäehdot (esimerkiksi, että lahjaa ei huomioida ennakkoperinnössä), allekirjoitukset sekä päivämäärät. (Nordlund 2018, 144–145.)

Arvopaperilahjoja koskee Suomessa sääntö, jonka mukaan lahjaksi saatua omaisuutta ei saa luovuttaa eteenpäin yhden vuoden sisällä. Jos lahjaa pidetään yli vuoden ja myydään vasta sitten, määritellään arvopaperilahjan hankintahinnaksi lahjan saamishetken arvo. Jos lahjaksi saaduista arvopapereista luo-

vutaan, kun lahjoituksesta on kulunut alle vuosi, katsotaan hankintahinnaksi lahjoittajan aikanaan maksuma hankintahinta tai 20 prosentin hankintameno-olettama. Omaisuuden myyjä voi tässä tapauksessa itse valita, kumpaa käyttää. Molemmissa tapauksissa luovutusvoitosta maksetaan pääomaveroa. (Nordlund 2018, 144–145.)

2.6 Perinnön siirtäminen sukupolven yli

Sukupolven yli voidaan siirtää perintöä usealla eri tavalla. Tällöin sama perintö verotetaan vain kerran, joten tämä kannattaa huomioida, jos perintö joka tapauksessa halutaan lapsen nimiin. Verotuksellisesti perinnön siirtäminen sukupolven yli voi olla hyvinkin järkevä ratkaisu. Perinnöstä luopuminen vaatii tarkkuutta, jotta se tehdään verotuksellisesti oikein ja mahdollisimman tehokkaasti. Luopumisen kannalta oleellista on, onko perintö saatu testamenttiperintönä vai lakimääräisenä. (Mandatumlife 2018.)

2.7 Säästöjen ja sijoitusten vaikutus opintotukeen

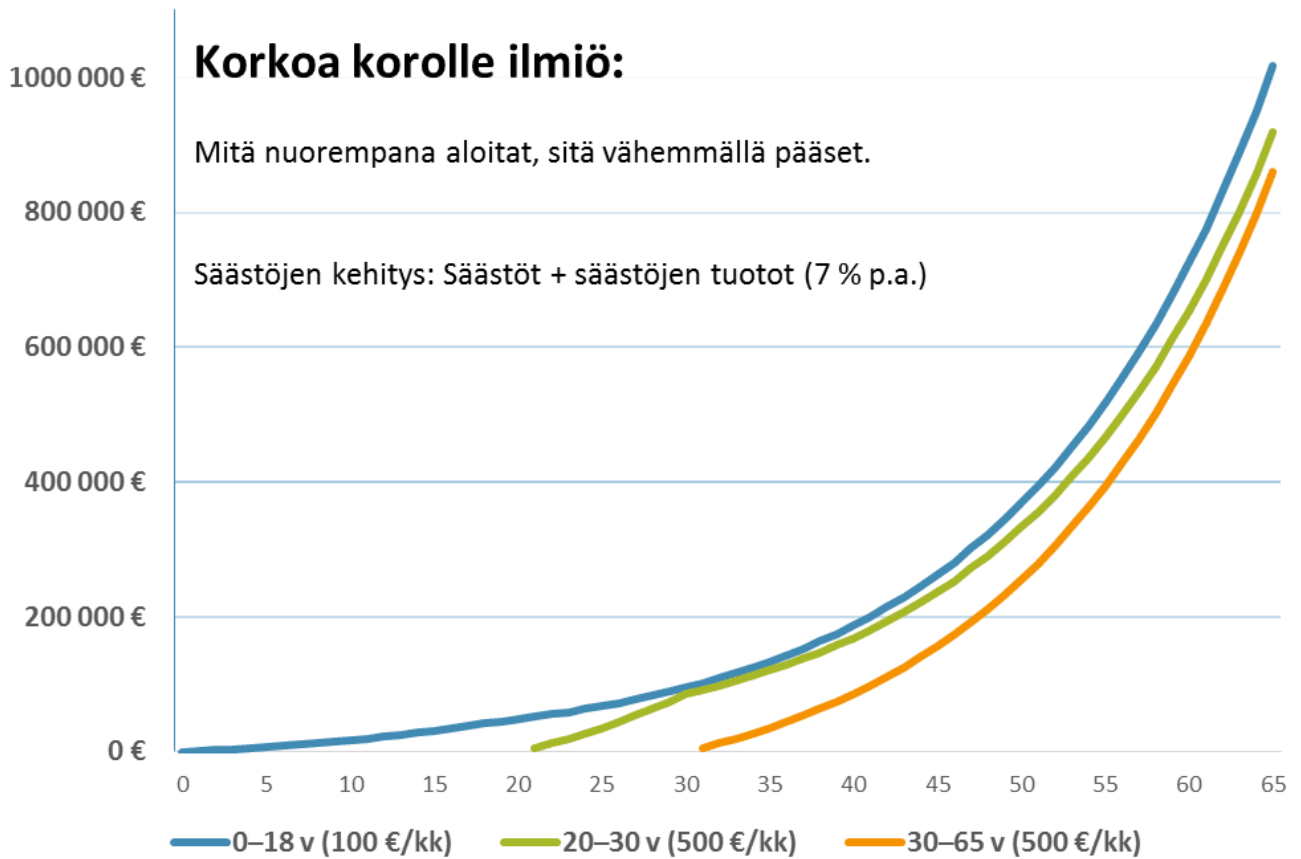
Kelan viimeisimpien ohjeiden mukaan arvo-osuus- tai osakesäästötilillä oleva omaisuus itsessään ei pienennä opintotuen määrää. Omaisuuden tuottamat osingot ja luovutusvoitot kuitenkin ovat pääomatuloa, jotka taaskin ansiotulojen ohella voivat vaikuttaa maksettaviin tukiin. Osakesäästötilin suhteen on linjattu, ettei vaikutusta opintotukeen ole muutoin, kuin voitolliselta tililtä rahaa nostettaessa. Tappiolliselta tililtä nostettu raha ei vaikuta tukeen. Voittojen nostamisen ajankohtaa säätämällä opiskelija voi vaikuttaa siihen, minkä vuoden verotukseen sijoitustuotot tulevat. Koska opintotuen tulovalvonassa huomioidaan vain verotuspäätöksen mukaiset ansio- ja pääomatulot, poikkeaa tämä menettely muista etuuksista. Esimerkiksi yleiseen asumistukeen puolestaan vaikuttaa jo 10,87 euroa/kuukausi ylittävät henkilökohtaiset korko- ja osinkotulot. Lapsi voi siis omistaa osakkeita ja rahastoja ilman tukien menetystä, mutta omaisuuden tuotot saattavat niitä pienentää. (Kela 2020.)

3 KORKOA KOROLLE -ILMIÖ

Albert Einsteinin väitetään sanoneen ”Korkoa korolle on maailman kahdeksas ihme. Joka sitä ymmärtää, tienaa sen; joka ei ymmärrä, maksaa sitä.” Mekaniikka tämän ihmeen takana on oikeastaan hyvin yksinkertainen. Kun rahaa säästetään tai sijoitetaan, kertyy pääomalle korkoa. Korolle korkoa taas tarkoittaa sitä, että säästetyn pääoman lisäksi korkoa kertyy myös jo sille kertyneelle korollekin. Joka vuosi siis kertyy lopputulemana suurempaa ja suurempaa korkoa. (Raha.fi.)

Esimerkiksi: Kun sijoitetaan 1000 euroa 7% vuosikorolla, on summa vuoden kuluttua 1070 euroa. Kahden vuoden kuluttua se on 1144 euroa, sillä korkoa on kertynyt myös ensimmäisenä vuonna saavutetulle 70 euron korolle. Kun summan annetaan kertyä korkoa 15 vuotta, on se jo 2759 euroa. Korkoa korolle -efekti kasvattaa pääomaa sitä enemmän, mitä suuremmasta rahasummasta on kyse ja mitä pidempään sitä säästetään. Jos tämän esimerkin sijoittaja päättää antaa pääoman kasvaa korkoa vielä 10 vuotta lisää, pääoma yli viisinkertaistuu ilman, että sille on tehty mitään. Tällöin summa olisi jo 5427 euroa. Vielä hurjempi kasvutahti varoille saadaan, kun pelkän alkusijoituksen lisäksi sijoittamista jatketaan esimerkiksi kuukausittain. (Raha.fi.)

Korkoa korolle -efekti ehtii vaikuttaa sitä tehokkaammin, mitä nuorempana säästämisen aloittaa. Alla olevasta kuvasta näkee, että jos lapselle pystyy säästämään 100 euroa kuukaudessa hänen syntymästä täysi-ikäisyyteen saakka, ehtii hänestä tulla miljonääri eläkeikään mennessä (sijoittaja.fi). Jos vanhempi osaa itse hyödyntää korkoa korolle-ilmiöitä sekä opettaa sen periaatteet myös lapselleen, antaa hänelle tärkeän työkalun tulevaisuuteen ja jopa palkasta riippumattoman tulonlähteen (Nordlund 2018, 152).

KUVA 2. Korkoa korolle -ilmiö toimii sitä tehokkaammin, mitä pidempään se ehtii vaikuttaa (Sijoittaja.fi)

4 SIJOITUSVAIHTOEHDOT

4.1 Tilisäästäminen

Tilisäästäminen on yhä suosituin tapa säästää lapselle. Tilille voi ohjata lahjarahoja, ja lapsi voi myöhemmin opetella rahataitoja oman tilin avulla. Avaamista varten tarvitaan lapsen nimi ja henkilötunnus sekä molempien huoltajien suostumus avaamiseen. Tilisäästäminen on turvallinen tapa säästää, sillä varat kuuluvat talletussuojan piiriin. Tällä hetkellä tilisäästämislle ei juurikaan makseta korkoa, joten tämän vuoksi se sopii parhaiten vain lyhytkestoiseen säästöprojektiin. (Osuuspankki 2021.)

4.2 Rahastosijoittaminen

Merja Mähkä on todennut rahastosijoittamisen olevan ylivoimaisesti yksinkertaisin tapa lapselle sijoittamiseen. Rahastoja voidaan pitää aloittelijalle ikään kuin ohituskaistana sijoittamiseen. Säästämällä rahastoihin, ei tarvitse miettiä, minkä yksittäisten yhtiöiden osakkeita salkkuunsa poimii, vaan rahastoyhtiö on jo tehnyt tämän työn. Ostamalla rahasto-osuuksia, tulee samalla automaattisesti huolehtineeksi myös sijoitussalkkunsu hajauttamisesta. Harvalla on aikaa tai kielitaitoa seurata itse ulkomaisia osakkeita, mutta hajautuksen varmistamiseksi kannattaisi kuitenkin omistaa myös kehittyvissä maissa toimivia yhtiöitä. Rahastoilla tämäkin onnistuu helposti. Valitsemalla rahastoja, jotka sijoittavat osingot uudelleen, pääsee nauttimaan myös korkoa korolle ilmiöstä. Rahastosäästämässä pääsee alkuun jo ihan pienilläkin summilla, sillä monella välittäjällä minimisijoitus on 10-50 euroa. (Mähkä & Lehtipuu 2021, 104–105.)

Toimintaperiaate rahastoissa on hyvin yksinkertainen. Rahastoihin sijoittaneiden varoja kerätään yhteen ja sijoitetaan useaan eri arvopaperikohteeseen eli hajautetaan. Yhdessä nämä omistukset muodostavat rahaston. Voidaan siis sanoa sijoitusrahaston olevan usean sijoittajan muodostama kollektiivi, joka kykenee tarjoamaan omistajilleen mahdollisuuden hyödyntää asiantuntemusta ja suuren sijoittajan kustannustehokkuutta. (Puttonen, Kauppila & Repo 2020, 48.)

Sijoitusrahastoja on olemassa kahta eri päätyyppiä: Tavalliset sijoitusrahastot sekä pörssinoteeratut sijoitusrahastot eli ETF-rahastot. Perinteisellä rahastotyyppillä eli tavallisilla sijoitusrahastoilla kauppaa

käydään pörssin ulkopuolella ja rahastoa merkitään rahastoyhtiön kautta päivän päätöskurssilla. Perinteiset rahastot erotellaan aktiivisiin ja passiivisiin, tällä erottelulla viitataan niiden tapaan palvella sijoittajaa ja toimia. Aktiivisilla rahastoilla on nimetty salkunhoitaja tiimeineen. Heidän tehtävänsä on seurata aktiivisesti yritysten tuloskehitystä ja ostaa osakkeita, joiden kurssin uskoo nousevan ja myydä niitä, joiden arvonnousuun ei enää uskota tai joiden määrää halutaan vähentää. Aktiivista rahastoa harmitessa kannattaa kiinnittää huomiota rahaston kuluihin, sillä salkunhoitajille maksetaan palkkaa ja kuluja kertyy myös kaupankäynnistä. Passiivinen rahasto puolestaan seuraa indeksin kehitystä ilman salkunhoitajaa, joten kulut ovat yleensä selvästi halvempia. Passiivisten indeksirahastojen suosio perustuu pitkälti juuri niiden edullisuuteen yhdistettynä varsin hyvään keskimääräiseen tuottoon. Pörssi-noteeratut rahastot eli ETF:t (Exchange Traded Fund) ovat pörssissä jatkuvan reaaliaikaisen kaupankäynnin kohteena samoin, kuin osakkeet. Näiden rahasto-osuuksien kurssi päivittyy reaaliajassa. ETF:n säilytykseen tarvitaan arvo-osuustili. (Mähkä & Lehtipuu 2021, 107–115.)

Yhdistelmärahasto sisältää nimensä mukaisesti yhdistelmän osakerahastoja ja korkosijoituksia. Korkosijoitukset ovat huomattavasti matalariskisempiä sijoituskohteita, kuin osakkeet ja laittamalla näitä molempia samaan salkkuun, saadaan salkun riskiä säädettyä. Rahaston säännöistä selviää, kuinka paljon kumpaakin rahastossa on ja mikä on riskitaso. Pankkien yhdistelmärahastot on yleensä nimetty tyylillä ”Varovainen”, ”Rohkea” tai jollain vastaavalla nimellä. Mitä enemmän rahastossa on korkosijoituksia, sitä varovaisempi se on ja samalla myös tuottopotentiaali on pieni. Jos sijoitusaika on kohtalaisen lyhyt ja sijoittajaa pelottaa isot arvonnvaihtelut, voi yhdistelmärahasto olla sopiva vaihtoehto. Kannattaa kuitenkin huomioida, että yleensä yhdistelmärahastoilta voi odottaa parhaimmillaan 4–7 prosentin tuottoa ja kulut saattavat olla melko korkeatkin. (Mähkä & Lehtipuu 2021, 123–124.)

4.3 Osakesijoittaminen

Osakemarkkinat ovat aikojen saatossa heiluneet aika lailla. Osakkeilla on mahdollisuus tehdä suuriakin voittoja, mutta juuri näiden voittavien osakkeiden valitseminen on vaikeaa. Tutkimusten mukaan suurin osa onnistuu saamaan parempaa tuottoa passiivisista indeksirahastoista, kuin suorista osakkeista. Osakkeisiin kuitenkin sijoitetaan useista syistä. Osakkeet ovat konkreettisia, kun firmalla menee hyvin, kurssi yleensä nousee ja firma maksaa osinkoja. Koska lapselle säästetään yleensä pitkäjänteisesti, on osakesäästäminen siihen hyvä vaihtoehto. Lapsen salkku ehtii nähdä todennäköisesti useita markkinan nousuja ja laskuja. Salkku kannattaa rakentaa yhden kortin sijasta riittävän hajautuksen varaan osta-

malla eri toimialojen ja markkinan osakkeita säännöllisesti. Näin myös ajallinen hajautus tulee huomioidua. Kun lapselle tulee ikää, voi hänen kanssaan yhdessä katsoa, kuinka arvo on kehittynyt ja onko osinkoja maksettu. Arvon kehitys on todennäköisesti ollut positiivista, jos ostot on aloitettu aikaisin ja niitä on hajautettu ajallisesti. Osakesäästäminen vaatii kärsivällisyyttä ja malttia. Osakkeiden omistaminen ja seuraaminen voi luoda nuorelle kiinnostuksen sijoittamiseen, vaikka ei käytännön ymmärrystä asiasta vielä olisikaan. (Nordlund 2018, 163–167.)

Koska osakesijoittaminen perustuu itse valittuihin ja toteutettuihin suoriin osakekauppoihin, pystyy sijoitussalkun sisällön määrittämään täysin itse. Mikäli onnistuu valitsemaan voittajaosakkeen tai -osakkeita, on tuotot tällöin suuret. Mikäli poiminnassa tai hajautuksessa ei onnistu, ovat myös tappiot suuria. Arvonnousun lisäksi myös osingot tuovat potentiaalın tuottoihin. Mikäli yritys tekee voittoa, voidaan osa voitoista maksaa osakkeenomistajille osinkoina. Myös osingot ovat yksi syy, miksi monet sijoittavat rahansa osakkeisiin. (Yli-Korhonen 2022.)

4.4 Vakuutussäästäminen

Sijoitusvakuutuksen avulla säästäminen yhdistää perinteisen säästämisen, sijoittamisen sekä henkivakuutuksen. Jos haluaa säästää lapselle pitkällä aikavälillä ja haluaa pitää varojen hallinnan itsellään, on sijoitusvakuutus tähän paras vaihtoehto. Tällöin sijoitusvakuutus tehdään vanhemman nimiin, lapsi on vakuutuksen edunsaaja ja saa rahat haluttuna ajankohtana lahjoituksena. Halutessaan vanhempi voi myös nostaa varoja omaan käyttöönsä. Sijoitusvakuutuksessa rahat sijoitetaan rahastoihin. Vanhempi voi itse päättää paljonko sijoittaa mihinkin kohteeseen. Perinteisestä rahastosäästämisestä sijoitusvakuutus eroaa siinä, että yhden sopimuksen sisällä voi olla useita rahastoja, joita voi ilman välitöntä veroseuraamusta vaihdella mielensä mukaan. Pääomatuloveroa maksetaan vasta, kun tuottoja nostetaan. Toisin kuin perinteisessä sijoittamisessa, sijoitusvakuutukseen sisältyy myös henkivakuutus eli kuolemantapausturva. Sijoitusvakuutuksen ottajan kuollessa pääoma tuottoineen maksetaan valituille edunsaajille, esimerkiksi lapsille tai lapsenlapsille. Sijoitusvakuutuksella rahaa voi siirtää ketterämmin, kuin perinnönjaon tai testamentin kautta. (Ora 2022.)

5 RISKI JA TUOTTO

Tappionvaara liittyy olennaisena osana pörssiosakkeen omistamisen riskiin. On mahdollisuus, että sijoittamaansa pääomaa ei saa takaisin, siitä saa takaisin vain osan tai tuotto jää arvioitua pienemmäksi. On hyvä muistaa, että riskin ja tuotto-odotusten välillä on yhteys. Mitä suurempi tuotto-odotus on, sitä suurempi epävarmuus eli riski siihen liittyy. Avain menestykseen, on tämän ymmärtäminen. Kuitenkaan riskiä ei pidä ajatella mustavalkoisesti, vaan pyrkiä rakentamaan sellainen salkku, joka vastaa sekä tuotto-odotukselta että riskitasolta omaa näkemystä ja sietokykyä. Valitettavan moni sietää riskiä niin vähän, että myös sijoituksen tuotto on miltei olematon. Pahimmillaan varat eivät tuota edes inflaation vertaa. (Saario 2021, 101-102.) Koska lapselle säästettäessä sijoitusaika on yleensä pitkä, kannattaa huolehtia säännöllisestä ja tasaisesta säästämisestä sekä valita kohde, jossa on korkea tuotto-odotus ja alhaiset kulut. Esimerkiksi ETF-rahastot ovat tähän hyvä vaihtoehto. (Sijoittaja.)

Hajauttaminen on käytännön suojautumiskeino maailmantalouden tai omistamasi yhtiön huonojen ajanjaksojen varalle, sillä se tasaa sijoitusten heiluntaa. Hajauttaminen tarkoittaa valintoja, mitä rahastoja tai osakkeita salkussa on. Tilanne pysyy tasapainossa, vaikka joku omistamasi yhtiöistä alkaa luisua alamäkeen, kun salkussasi on myös sellaisia yhtiöitä, joilla menee hyvin. (Mähkä, Lehtipuu 2021, 57.) Ei siis kannata sijoittaa vain yhden yhtiön osakkeisiin, vaan jakaa sijoitus useaan eri kohteeseen. Jo pienikin hajautus supistaa nopeasti yhtiökohtaista riskiä. Eri toimialojen yhtiöihin hajauttaminen on riskin kannalta olennaista, kun taas maantieteellisen hajauttamisen hyöty on pienentynyt, sillä maailman osakemarkkinat menevät pitkälti samaan tahtiin New Yorkin pörssin johdolla. Toisin kuin äkkiseltään ajattelisi, myös sijoittaminen suomalaisiin suuryhtiöihin tarjoaa kansainvälistä hajautusta. Valtaosalla OMXH25-indeksiin kuuluvien yhtiöiden liikevaihdosta enemmän kuin 90 prosenttia syntyy ulkomaankaupasta, tosin tästä noin 60 prosenttia on Euroopan osuus. Ulkomaille sijoittaessa kannattaa siis harkita sellaisia toimialoja, joita ei Helsingin pörssissä ole. (Saario 2021, 108-109.)

6 SÄILYTYSTILIT

Osakkeet ovat arvopapereita, joiden säilytystä varten tulee avata joko arvo-osuustili, osakesäästötili tai molemmat. Aiemmin vaihtoehtona oli ainoastaan perinteinen arvo-osuustili, mutta vuonna 2020 mahdolliseksi tuli avata myös osakesäästötili. Toisin kuin arvo-osuustilille, osakesäästötilille voi tallentaa ainoastaan rahaa ja niillä voi ostaa yksinomaan osakkeita. Muutoin tilit poikkeavat vain hieman toisistaan, pääasiassa verotuksellisesti.

6.1 Osakesäästötili

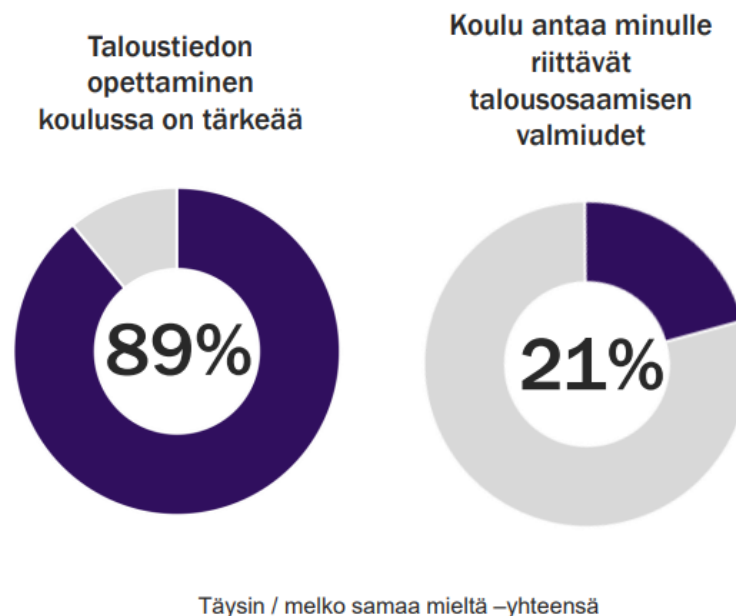
Etenkin lapselle suorina osakkeita sijoitettaessa osakesäästötili on hyvä ratkaisu verotehokkuutensa ansiosta. Osakesäästötilin sisällä voi ostaa ja myydä osakkeita ilman välitöntä verojen maksamista. Yhtä verotehokas säästäminen onnistui aiemmin ainoastaan ETF-rahastoilla, jotka eivät jaa osinkoa. Osakesäästötilille voi lain mukaan tallettaa enintään 50 000 euroa. Talletuksen voi tehdä joko kertasuorituksena tai useassa erässä. Yläraja koskee kuitenkin vain tilille siirrettyä rahamäärää, sijoitusten arvo sen sijaan voi nousta tätä 50 000 euron rajaa korkeammaksi tai laskea matalammaksi. (Sijoittaja.fi.) Osakesäästötilejä saa olla vain yksi/sijoittaja, vaikka käytännössä tilejä voi avata useammalle palveluntarjoajalle. Jos henkilö avaa useamman osakesäästötilin, koituu hänelle lisäveroa 10 euroa päivässä/avattu tili. (Heinola 2021.)

6.2 Arvo-osuustili

Arvo-osuustilin hieman ehkä vanhahtavakin nimi tulee suoraa termistä arvo-osuus. Termi viittaa yksinkertaisesti osuuteen, jonka pitäisi tuottaa rahaa omistajalleen. Tämä osuus voi olla muutakin kuin osake eli määrätty osuus yhtiöstä. Tällaisia muita arvo-osuustilillä säilytettäviä osuuksia ovat warran-
tit, ETF:t, optiot sekä merkintäoikeudet. Näiden säilyttämiseen tarvitaan nimenomaan arvo-osuustili. (Mähkä & Lehtipuu 2021, 38.)

7 TALOUSKASVATUS

Taloustaidot ovat yksi tärkeimmistä arkielämän taidoista. Taloudellinen tiedotustoimisto TAT on tutkinut nuorten talousosaamisen tasoa ja asenteita kyselytutkimuksella. Yli puolet (57 %) tutkimukseen vastanneista nuorista olivat kiinnostuneita talousasioista ja selvä enemmistö kyselyyn vastanneista (76 %) halusi parantaa omia taloustaitojaan. Erityisesti parempaa talousosaamista kaipasivat lukiolaiset. Kuten alla olevasta kuvasta havaitaan, nuorista merkittävä osa (89 %) nosti taloustaitojen opettamisen tärkeäksi tehtäväksi kouluille, mutta vain pieni osa (21 %), koki koulun tarjoavan riittävät valmiudet talousosaamiseen.

KUVA 3. Nuorten asenne talousosaamisen opettamiseen (TAT 2018/Nuorten talousosaamisen -tutkimus)

Suomen Pankilla on visio, jonka mukaan suomalaisten talousosaaminen on maailman parasta vuonna 2030. Vision mukaiseen tavoitetilään pääsy edellyttää toimintatapojen muutoksia. Avainasemassa yksilön kannalta on kyky ennakoida ja ymmärtää omaa taloudellista tilannetta nykyistä paremmin. Parempi talousosaaminen tuottaa hyvinvointia ihmisen itsensä lisäksi myös koko kansantaloudelle. Jotta visio toteutuu, tulee tarjolla olla jokaisen saatavilla helposti löydettäviä matalan kynnyksen tieto- ja neuvontapalveluita. (Suomenpankki 2021.)

Outi Sirniön väitöstutkimuksessa ylisukupolvisuudesta, eriarvoisuudesta, sosiaalisesta liikkuvuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta, todetaan perhetaustan vaikuttavan vahvasti lapsen taloudellisiin mahdollisuuksiin: Aikuisena saavutettavaa sosioekonomista asemaa voidaan ennustaa perheen materiaalisilla, sosiaalisilla ja kulttuurisilla toimintamahdollisuuksilla ja -olosuhteilla. (Sirniö, 2016.)

Kuten moni muukin tapa, myös tapa ajatella rahasta on periytyvää ja vaikuttaa lasten talouskäyttäytymiseen. Lapsuudessa opitut mallit iskostuvat tiukasti ja muokkaavat ajattelua pitkälle aikuisuuteen asti. Usein talouskäyttäytymisessä juuri sekä suunnitelmallisuus että huolimattomuus juontuvat omilta vanhemmilta. Kädestä suuhun elämisen kaava toistuu helposti: Vaikka palkka olisi hyvä, voi ihminen olla elintasoköyhä hankittuaan liian kalliin auton ja ylimitoitettuaan asuntolainansa. Näillä valinnoilla vanhemmat vaikuttavat myös siihen, mitä lapset kuluttamisesta ja rahasta ajattelevat, mitä he arvostavat. Tuleeko tavarasta menestyksen symboli? Vaikka perhetaustalla on voimakas vaikutus tulevaisuuteen, voi tilanteen tiedostamalla ja kiinnittämällä asiaan huomiota pyrkiä toimimaan eri tavalla. (Nordlund 2018, 17–25.)

Tässä luvussa käsitellään yksinkertaisia, konkreettisia keinoja kuinka vanhemmat voivat tukea eriikäisten lasten rahataitojen karttumista sekä vahvistaa lapsen taloustaitoja ja tapaa ajatella rahasta.

7.1 Rahasta puhuminen

Rahan arvon opettaminen lapselle on hyvin tärkeää. Avoimella ja rakentavalla rahakeskustelulla voi vaikuttaa siihen, miten lapsi kokee raha-asiat aikuisena. Vaikka vanhempi itse ei olisi kiinnostunut talousasioista, on olemassa useita hyviä tapoja opastaa rahataitoja lapselle. Yleensä lasten kanssa kannattaa keskustella asioista ikätaso huomioiden niin kuin ne ovat, ja tämä ohje pätee myös rahasta puhumiseen. Taloushuolilla lasta ei pidä kuormittaa, vaikka perheellä olisi tiukkaa. Kaupassa lapselle voidaan esimerkiksi sanoa, että vaikka tuote on ihana, niin sitä ei silti nyt osteta, koska nyt on tultu ruokaostoksille. Tai nyt ei käytetä rahaa karkkiin. (Nordlund 2018, 26.) Vaikka vanhemmilla ei olisi puutetta rahasta, on silti tärkeää opettaa, ettei raha ole itsestäänselvyys. Lapselle voi esimerkiksi selventää työnteen merkitystä, voi kertoa mistä rahaa tulee ja mihin sitä menee (Martat.)

7.2 Rahan konkretisoiminen

Käteisen rahan käyttö on vähentynyt merkittävästi. Maksamisesta on tullut vaivatonta ja jopa lähes näkymätöntä. Jos kaikki maksetaan kortilla, jää lapselta helposti ymmärtämättä rahan konkreettinen rajuus. Käteisen avulla on helpompi säilyttää tuntuma omiin rahavaroihin, ja tämän vuoksi käteisen käyttäminen onkin hyvä keino antaa lapsen harjoitella ja opetella säätämään omaa rahankäyttöään. Vaikka vanhemmat käyttäisivät yleensä maksuvälineenä pankkikorttia, on hyvä välillä käydä lapsen kanssa kaupassa, ottaa hänet mukaan ostosten valitsemiseen ja maksaa käteisellä. Pienen lapsen kanssa voi esimerkiksi leikkiä kauppa ja näin tutustuttaa lapsi rahan maailmaan. (Nordlund 2018, 50–53.)

7.3 Lapsi oppii, kuinka raha ansaitaan

On tärkeää opettaa lapsi ymmärtämään, että haluamansa eteen täytyy tehdä töitä ja näin ansaita se. Melko pienikin lapsi voi osallistua kotitöihin esimerkiksi siivoamalla oman huoneensa tai roskia viemällä, näin lapsi oppii linkin rahan ja työn välillä. Viikkorahan ansaitseminen on hyvä keino opetella säästämistä, budjetointia ja rahan käyttöä. Nuorelle myös kesätyöt opettavat työtä ja palkan ansaitsemista. Jos ansaitsemista on opeteltu jo kotona, on nuori motivoituneempi hakemaan kesätöitä. (Virolainen.)

Kesätyöt muiden esihenkilöiden, kuin isän ja äidin alaisuudessa, opettavat nuorelle palkan lisäksi myös muita tärkeitä työelämässä tarvittavia taitoja. Kun lapsi on tarpeeksi vanha, tulee vanhempien kannustaa ja jopa vaatia häntä hakeutumaan kesätöihin. Kesätyö konkretisoi rahan arvon hyvin selvästi, sillä nuori joutuu vaihtamaan vapaa-aikansa työntekoon. Menetetystä vapaa-ajasta hän saa kuitenkin korvaukseksi palkkaa eli rahallista korvausta työstään. Parhaimmillaan kokemus tehdyn työn ja palkan suhteesta voi myös kannustaa lasta opiskelemaan, jotta saavuttaa tulevaisuudessa toivotun työn niin sisällöltään kuin palkkatasoltaan. Kesätyöstä ansaitsemansa palkan kanssa nuori pääsee myös kosketukseen ansioerotuksen kanssa. (Nordlund 2018, 78–81.)

7.4 Säästämisestä tapa

Talouden perustaitoihin kuuluu oppia, että kuluttaa vähemmän kuin ansaitsee. Etukäteen säästämällä voi paikata kulutuspiikkejä tai toteuttaa unelmia. Lapsen kanssa säästämisen opetteluun ensisijainen tavoite on hyvän taloustavan omaksuminen. Jotta säästämisestä jää lapselle hyvä mielikuva, tulee siitä tehdä konkreettista, hauskaa ja palkitsevaa. Kun säästämisestä tehdään lapselle leikinomaista ja hänelle annetaan mahdollisuus hankkia jotain haluamaansa, säästämisestä tulee läpi elämän jatkuva hyvä tapa. Rahan konkretisoiminen on tärkeää, sillä fyysisten esineiden kautta lapsi hahmottaa asioita parhaiten. Näin ollen perinteinen käteisen säästäminen, vaikkapa läpinäkyvään rasiaan, auttaa lasta näkemään, kuinka kolikot lisääntyvät ja osa voi muuttua seteleiksi. Usein myös rahan laskeminen on lapsille mieluisaa puuhaa ja tieto eurojen lisääntymisestä motivoi. Tällaiset lapsen säästämät säästöt on tarkoitus käyttää johonkin lapsen valitsemaan, hänelle itselleen mieluisaan hankintaan. Kyseessä ei siis ole pitkäaikainen säästäminen, eikä rahaa säästetä rahan itsensä vuoksi. Näin lapsi oppii säästämään pienempiä tavoitteita varten. (Nordlund 2018, 69-71.)

Vähän isomman lapsen, viimeistään yläasteikäisen, on hyvä harjoitella pankkikortin käyttöä ja opetella seuraamaan verkkopankista saldoa. Tällöin on hyvä avata erilliset tilit käyttötiliksi ja säästötiliksi, näin kuluttamisen ja säästämisen rajat pysyvät lapselle selvinä. Osa lapsen rahoista siirretään säästötilille ja lapsi voi verkkopankista seurata säästöjen lisääntymistä. (Nordlund 2018, 69-71.)

Jos yläasteikäisen kanssa ei ole vielä opeteltu laittamaan osaa säästöistä sijoituksiin, niin viimeistään 15–18-vuotiaan nuoren kanssa on hyvä opetella laittamaan osa tuloista säästöön ja avata erillinen sijoitustili. Vaikka nuori ei pystyisi säästämään suuria summia, on silti hyvä opetella, että tuloista aina pieni siivu säästetään ja siirretään myöhemmin sijoituksiin. Kun nuori on vielä alaikäinen, voi vanhempi vaikuttaa hänen raha-asioihin ja ponnekkaammin valvoa niitä. (Nordlund 2018, 69-71.)

7.5 Viisas kuluttaminen

Koska elämme kulutusyhteiskunnassa, altistumme niin me aikuiset, kuin lapsetkin, mainonnalle sekä mielihaluille päivittäin. Elämämme on täynnä valinnan mahdollisuuksia ja näin ollen on tärkeää opetella tekemään hyviä valintoja. Lapsen kanssa kannattaa keskustella mainonnasta ja sosiaalisen median sisällöstä, sillä niiden luoma joukkopaine on kova. Ihminen tuntee luonnostaan halua kuulua joukkoon, joten lapsikin haluaa asioita sen vuoksi, koska muillakin on. Avoin keskustelu avaa oivan tilaisuuden

tunnistaa, mistä halut kumpuavat ja antaa lapselle mahdollisuuden oppia erottamaan tarve ja halu. Myös aikuiset helposti perustelevat hankintojaan välttämättömyyksiä, vaikka todellisuudessa kysymys olisi halusta. Kallis merkki voidaan perustella itselle laadulla ja ulkonäöllä, vaikka todellisuudessa alitajuinen tarve liittyisi statukseen. Aikuinen kuitenkin pystyy tietoisesti sanomaan itselleen, että se mitä muilla on, ei ole minulta itseltäni pois. Lapsilla sen sijaan ei ole samaa taitoa tai kykyä kriittisyyteen, mutta kuitenkin hekin altistuvat samoille vaikutteille ja joukkopaineille. Lapsen reagointi näihin riippuu pitkälti ympäristövaikutuksista ja luonteesta. Lapsi myös näkee, miten hänen vanhempansa ottavat vastaan muiden ihmisten kommentit, kuinka alttiita he ovat arvostelulle ja miettivätkö he paljon, mitä muut ihmiset ajattelevat. Mitä paremmin tiedostamme omia reaktioitamme sekä taustaa niiden takana, sitä helpommin pystymme suhtautumaan ulkopuolelta tuleviin vaikutteisiin neutraalisti. (Nordlund 2018, 72–73, 76.)

Keskustelun kautta lapsen voi opettaa itse huomaamaan, onko kyseessä tarve vai halu. Pienelle lapselle voi kaupassa kertoa, että tarvitsemme maitoa ja leipää, mutta haluamme ostaa myös kaakaota ja vanukasta. Vähän isomman lapsen kanssa samaa pohdintaa voi jatkaa vaatehankintojen kohdalla. Jos tarpeena on kengät, missä vaiheessa tarve muuttuukin haluksi? Kengät ovat selkeä tarve, joille voidaan sopia nuoren kanssa vanhemman kustantama hinta. Jos nuori kuitenkin haluaa tietyt merkkitenarit, voi hän maksaa erotuksen omista rahoistaan ja pääsee näin tekemään omia arvovalintojaan. Samalla voi opettaa hyvän käytännön, että suuria hankintoja mietitään yön yli. Kuvittelemme tarvitsevamme jotain tuotetta, mutta yön yli harkittuamme saatammekin huomata kyseessä olleen vain hetkellisen mielihalun. Usein heräteostoksia tehdään mielijohteesta, joten lasten kanssa kannattaa harjoitella pienestä pitäen rahan rajallisuuden ymmärtämistä sekä tietoisien valintojen tekemistä. (Nordlund 2018, 74–75, 77.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä käsitellyt aiheet ovat ajankohtaisia kaikille lapsiperheille varallisuuteen katsomatta. Vaikka lapselle ei pystyisi tai haluaisi säästää erityistä pesämunaa, tulisi vanhempien kiinnittää huomiota ainakin talouskasvatukseen. Oleellista ei ole antaa lapselle valmiita säästöjä, vaan hyvät taloustaidot. Iso pesämuna ja puutteelliset taloustaidot voivat itseasiassa olla jopa turmiollinen yhdistelmä. Toisaalta taas jo pienikin lapselle säästetty alkupääoma voi korkoa korolle -ilmiön ansiosta kasvaa ajan saatossa merkittäväksi potiksi tai tulonlähteeksi. Hyvin suunnitellulla varallisuuden siirrolla voi myös säästää isojakin summia perintö- ja lahjaverossa. Ensisijaisesti tärkeintä vanhempien on huolehtia omasta taloudestaan ja kerryttää säästöjä omiin nimiinsä. Vasta tämän jälkeen säästöjä kannattaa kerryttää myös lapsen nimiin. Kun talous antaa periksi myös lapselle säästämisen, kannattaa säästöt hajauttaa niin, että osa säästöistä menee suoraan lapsen omiin nimiin ja osa säilyy vanhempien nimissä ja täyden hallintaoikeuden alla.

Etenkin nykyisellä inflaatiolla korostuu myös sijoituskohteen valinnan tärkeys. Jos lapsen säästöjen kanssa haluaa pelata varman päälle ja päätyy makuuttamaan säästöjä perinteisesti tilillä, on tämä valittavasti inflaation jälkeen myös varma tie tappioihin. Näin ollen on tärkeää hajauttaa ainakin osa säästöistä tuottohakuisempaan kohteeseen. Suoria osakesijoituksia ei voi suositella asiaan perehtymättömälle, mutta markkinoilla on tarjolla useita erilaisia rahastoja, jotka eivät vaadi erityisosaamista tai aktiivista seuraamista. Näin ollen esimerkiksi passiiviset indeksirahastot ovat helppo ja hyvä kohde lapsen varallisuuden kasvattamiseen. Lapsen kasvaessa pienet säästöt myös tilillä mahdollistavat hänelle rahataitojen opettelun ja itsenäisten ostopäätösten tekemisen. Punnitsemisen halun ja tarpeen välillä.

Hyvien taloustaitojen opettaminen on yksi tärkeimmistä opeista, joita vanhemmat voivat lapselleen tarjota. Kaikki ei kuitenkaan ole kiinni taustasta tai kasvatuksesta vaan on olemassa myös useita muita seikkoja, jotka vaikuttavat siihen, millainen rahapersona lapsesta kasvaa. Talouskasvatusta ei kuitenkaan kannata ajatella muusta kasvatuksesta erillisenä kokonaisuutena, vaan hyvin monet yleisestikin hyväksi havaitut kasvatusperiaatteet luovat perustan myös talous- ja rahataidoille.

Opinnäytetyöprosessi oli huomattavasti haastavampi ja ajallisesti vaativampi kuin olin etukäteen kuvitellut. Edellisten opintojen lopputyö sujui varsin mutkattomasti, joten asetin riman tällä kertaa elämäntilanteeseeni nähden liian korkealle. Aloitin tutkimustyön koko perheen ollessa koronakaranteenissa ja

alussa työ sujuikin varsin vauhdikkaasti. Olosuhteet olivat ihanteelliset, sillä karanteenissa kaikki muu arjen kiire pysähtyi ja puoliso pystyi huolehtimaan lapsista, sain keskittyä täysin kirjoittamiseen. Arki palasi kuitenkin pian ja ajan löytäminen kirjoittamiselle oli haastavaa, kun elämässä oli yhtä aikaa meillä normaalien lapsiperhekiireiden lisäksi myös uuden kodin rakentaminen, sijoitusasunnon remontointi sekä äitiysloman jälkeen paluu vaativaan kokopäivätyöhön. Opinnäytetyölle alussa asettamaani rimaa tuli laskettua niin useasti, että lopulta totesin jonkinlaisen työn olevan parempi, kuin ei loppu-työtä lainkaan. Aiheen kiinnostavuus, sekä opponentilta ja ohjaajalta matkan varrella saamani tuki olivat oleellisissa roolissa, että sain tutkimuksen lopulta valmiiksi. Ilman positiivista painetta, aitoa kiinnostusta, tukea ja ajatusten sekä näkökulmien vaihtoa, olisi työn edistäminen ollut yksinäistä ja vieläkin haastavampaa. Vähemmän vaativassa elämäntilanteessa aiheeseen perehtyminen ja tiivistäminen kattavammaksi oppaaksi olisi ollut helpompaa, mutta toisaalta koen tärkeänä oivalluksena myös sen, että joskus on vain tyydyttävä ja todettava vähemmän riittävän.

LÄHTEET

- Digi- ja väestötietovirasto 2021. Alaikäisen omaisuuden hoitaminen ja huoltajan tehtävät edunvalvojana. Saatavissa: <https://dvv.fi/documents/16079645/21339859/Alaik%C3%A4isen+omaisuuden+hoito-ohjeet.pdf/833707bf-1ca0-6374-8f1d-0401b7f0badb/Alaik%C3%A4isen+omaisuuden+hoito-ohjeet.pdf?t=1610696539772>. Luettu 15.11.2021
- Heinola, J. 30.9.2021 Miten perinteinen arvo-osuustili eroaa osakesäästötilistä? Saatavissa: <https://www.op-media.fi/sijoittaminen/miten-osakesaastotili-eroaa-arvoosuustilista/>. Luettu 15.4.2022
- Kela 2020. Uusi osakesäästötili vaikuttaa osaan etuuksista. Saatavissa: https://www.kela.fi/ajankoh-taista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/uusi-osakesaastotili-vaikuttaa-osaan-etuuksista Luettu 15.4.2022
- Lehtipuu U., Majasalmi T. 2018. Rikastamo -Elämäsi fiksuimmat rahapäätökset. Helsinki: Otava
- LähiTapiola 2018. Kannattaako lapsilisät säästää vai kuluttaa? asiantuntijan vinkit fiksuimpaan säästötapaan. Saatavissa: <https://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/uutishuone/uutiset-ja-tiedotteet/uutiset/uutinen/1509552447229>. Luettu 17.11.2021
- LähiTapiola 2021. Lapsiperheissä säästäminen lapsille on suosittua -tilisäästämisen suosiota on vaikea ohittaa. Saatavissa: <https://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/uutishuone/uutiset-ja-tiedotteet/uutiset/uutinen/1509571797409> Luettu 6.5.2022
- Mandatumlife 2018. Oletko saamassa perintöä? Näin perit viisaasti. Saatavissa: [Oletko saamassa perintöä? Näin perit taloudellisesti viisaasti - Mandatum Life](https://www.mandatumlife.fi/oletko-saamassa-perintoa-nain-perit-viisaasti) Luettu 19.10.2022
- Martat n.d., Puhu rahasta. Saatavissa: <https://www.martat.fi/marttakoulu/omat-rahast/puhu-rahasta/> Luettu 4.9.2022
- Mähkä M., Lehtipuu U. 2021. Sijoittajaksi 7 päivässä. 7., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent
- Nordea 2021. Säästänkö lapselle vai säästänkö itse? Saatavissa: <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/saastaminen-sijoittaminen/lapselle-saastaminen.html> Luettu 16.11.2021
- Nordnet 2022. Lapselle säästäminen. Saatavissa: [Lapselle säästäminen alk. 15 € summilla. | Nordnet](https://www.nordnet.fi/lapselle-saastaminen-alk-15-e-summilla). Luettu 26.3.2022
- Ora, Ulla. 7.4.2022. Säästäminen sijoitusvakuutuksen avulla tarkoittaa säästämistä, jossa yhdistyvät perinteinen säästäminen ja sijoittaminen sekä henkivakuutus. Saatavissa: [Aloita nyt! Vakuutussäästäminen on hyvä vaihtoehto | OP Media \(op-media.fi\)](https://www.op-media.fi/aloita-nyt-vakuutussaastaminen-on-hyva-vaihtoehto) Luettu 20.10.2022

Osuuspankki 2021. Tärkeintä lapselle säästämässä on aloittaminen -pitkällä sijoitusajalla pienistäkin summista kasvaa hyvä pesämunana. Saatavissa: <https://www.op-media.fi/sijoittaminen/tarkeinta-lapselle-saastamisessa-on-aloittaminen--pitkalla-sijoitusajalla-pienistakin-summista-kasvaa-hyva-pesamuna/> Luettu 6.5.2022

Osuuspankki. Näin säästät 10 000 euroa lapsellesi. Saatavissa: [Lapselle säästäminen – näin aloitat säästämisen lapselle | OP](#)

Paasi, M. Jokaisesta suomalaisesta tulisi miljonääri, jos lapsilisät sijoitettaisiin osakkeisiin. Saatavilla: <https://www.nordnet.fi/blogi/jokaisesta-suomalaisesta-tulisi-miljonaari-jos-lapsilisat-sijoitettaisiin-osakkeisiin/> Luettu 13.11.2022

Puttonen V., Kauppila K. & Repo E. 2020. Miten sijoitan rahastoihin. Helsinki: Alma Talent

Raha.fi 2021. Korkoa korolle -ilmiö yksinkertaisesti selitettynä. Saatavissa: [Korkoa korolle -ilmiö selitettynä selkokielellä - Raha.fi](#) Luettu 4.1.2022

Saario, S. 2020. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. 21., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent

Sijoittaja.fi 2020. Osakesäästötilin avaaminen lapselle. Saatavissa: [Osakesäästötilin avaaminen lapselle. Näillä vinkeillä onnistut - Sijoittaja.fi](#) Luettu 6.1.2022

Sijoittaja.fi 2021. Kymmenen vuoden säästämällä 40 vuoden eläkesäästöt? Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/53597/korkoa-korolle/> Luettu 8.1.2022

Sirniö, O. 2016 CONSTRAINED LIFE CHANCES Intergenerational transmission of income in Finland. Väitöskirja. Helsinki: Department of Social Research Faculty of Social Sciences University of Helsinki. Luettavissa osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/165073/CONSTRAI.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 10.10.2022

Suomenpankki 2021. Visio: Suomalaisten talousosaaminen maailman parasta vuonna 2030. Saatavissa: [Visio: Suomalaisten talousosaaminen maailman parasta vuonna 2030 \(suomenpankki.fi\)](#) Luettu 14.11.2022

Taloustaito.fi 2020. Ajattelitko avata osakesäästötilin lapselle? Laki säätelee alaikäisen lapsen varojen sijoittamista. Saatavissa: [Ajattelitko avata osakesäästötilin lapselle? Laki säätelee alaikäisen lapsen varojen sijoittamista - Taloustaito.fi](#) Luettu 6.1.2022

Vakuudet on 2021. Lapselle säästäminen tilille, rahastoon vai osakkeisiin? Miksi lapselle ylipäätään kannattaa säästää Saatavissa: <https://vakuudeton.com/lapselle-saastaminen-tilille-rahastoon-tai-osakkeisiin/> Luettu 21.11.2021

Vero 2021. Kuinka paljon voi lahjoittaa verovapaasti Saatavissa: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/milloin-pit%C3%A4%C3%A4-maksaa-lahjaveroa/kuinka-paljon-voi-lahjoittaa-verovapaasti/> Luettu 21.11.2021

Verrattu 2022. Lapselle säästäminen. Saatavissa: [Lapselle säästäminen – 10 asiaa, jotka haluat tietää ennen aloittamista \(verrattu.fi\)](#) Luettu 19.10.2022

- Viisasraha 2021. Monilla lapsilla on rahasto- ja osakesäästöjä. Saatavissa: <https://viisasraha.fi/Oma-talous/Monilla-lapsilla-on-rahasto-ja-osakes%C3%A4%C3%A4st%C3%B6j%C3%A4> Luettu 21.11.2021
- Virolainen, J., n.d. 9 vinkkiä kuinka opettaa lapselle rahankäyttöä. Saatavissa: <https://www.okmoney.fi/blogi/9-vinkkia-kuinka-opettaa-lapselle-rahankaytto-1/> Luettu 10.10.2022
- Yle 2020. Lapsen nimiin ei voi ostaa mitä tahansa -kuusi nyrkkisääntöä lapselle sijoittamiseen. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/10/15/lapsen-nimiin-ei-voi-ostaa-mita-tahansa-kuusi-nyrkki-saantoa-lapselle> Luettu 16.11.2021
- Yli-Korhonen, J. 19.5.2022 Miten aloittaa rahastosijoittaminen ja valita parhaat rahastot? Saatavissa: [Aloita rahastosijoittaminen + parhaat rahastot \(Opas 2022\) \(financer.com\)](#) Luettu 13.11.2022

